

A képviselőház könyvtári bizottságának kezdeti működése (1869–1887)

JÓNÁS Károly

Bevezető

Ismeretes, hogy a magyar képviselőház az 1868-ban megszavazott házszabályokban a képviselők részére könyvtár felállításáról döntött,¹ s ez 1870-től – a törvényhozás sokoldalú munkáját támogatva – ténylegesen is működni kezdett. Megszervezésére 1869 májusában a Ház plenáris ülése könyvtári bizottságot választott,² amely 1887-ig – 3 éves ciklusonként megválasztva – vezetőit szakmai-kulturális szempontok alapján a bizottság tagjai saját maguk jelölték ki. 1887-ben, az öt éves országgyűlési ciklusok életbe lépésétől jelentős változás következett be: a könyvtári bizottság elnöki tisztségét hivatalból a képviselőház elnöke kapta, innen kezdve tehát az elnök személyének kiválasztásában nem a tudományos-kulturális,

kutatói-szakirodalmi tevékenység dominál, hanem a politikai, illetve pártszempontok az elsődlegesek. Alábbiakban a testület működésének első időszakát – közel két évtizedét – tesszük vizsgálat tárgyává, vagyis amikor még szakmai-kulturális szempontok játszottak elsődleges szerepet a bizottság vezetési és működési tevékenységében.

Könyvtári bizottság létrehozásának már az 1868-as házszabályok elfogadása előtt is volt előzménye. A költségvető bizottság (akkor így nevezték) 1866 májusi jelentésében nemcsak könyvek vásárlására szavazott meg 1000 forintot, hanem „egy képviselőházi könyvtár megalapítása iránt bizottságot véleményez a képviselőház által kiküldetni”.³ Ezt a véleményt a jelentést tárgyaló képviselőházi ülésen, a következő évben a képviselők elfogadták, és 1867. március

18-án az elnöklő *Zeyk Károly* képviselőházi másod-elnök öttagú könyvtári bizottságot (a megválasztási ceremóniát mellőzve) előterjesztés útján nevezett ki.⁴ Az általa kijelölt, jogászokból és politikusokból álló bizottság tagjai *Bezerédj László, Csengery Imre, Kubicza Pál, Nyáry Pál és Várady Gábor* lettek. Miután a Ház helyiséget nem biztosított a jövőendő könyvtár számára, a bizottság érdemi tevékenységet nem végzett. Erről Nyáry Pál képviselő két évvel későbbi, 1869. május 24-i felszólalásából értesülhetünk: „[...] a múlt évben-e avagy az azelőtti 1867-dik évben volt kiküldve egy bizottság[...] E bizottságnak tagja voltam én is, de mielőtt a könyvek megszerzéséről gondoskodtunk volna, azt a kérdést kellett tennünk, hogy azon könyvek mily helyiségben fognak kezeltetni? És ezen nehézségen múlt, hogy eddig a könyvtár föl nem állítattott. Az a bizottság, mely a múlt törvényhozás által volt kinevezve, most igen természetesen nem működhetik.”⁵

Nyáry ekkor új öttagú könyvtári bizottság felállítását javasolta, mert „már rendelkezett a t. ház a könyvtárnokról,⁶ de még nem rendelkezett magáról a könyvtárról [...]”, és „ez a könyvtár még nem létezik.”

A javaslatot a képviselők elfogadták, és a szavazást másnapra halasztva új könyvtári bizottságot választottak, amelynek döntő szerepe volt a Képviselőházi Könyvtár létrehozásában és fennmaradásában.

E testület kezdetben nem állandó bizottságként tevékenykedett. A Ház ekkor még nem gondolta át előre, hogy mivel jár egy könyvtár működtetése, a szüntelen gyarapodás révén állandóan növekvő jellege, folyamatos kezelése. Még nem volt látható, hogy egy, csupán a legfontosabb kézikönyveket beszerző kisebb intézményi, vagy egy komoly nagy könyvtár válhat belőle. A bizottságot tehát egy hirtelen jelentkező feladat megoldásaként ad hoc módon alakították meg, és még a következő ciklusban is eseti bizottságként tevékenykedett, anélkül, hogy az elnevezése ezt visszatükrözte volna. E külön bizottságot csak az 1875-ben megalkotott házszabály ismerte el állandó bizottságként, amely még háromnegyed évszázadig felügyeleti szerve maradt a képviselőket és az egyre több „idegen”-t⁷ kiszolgáló könyvtárban.

A könyvtári bizottságban 1887-ig a tagok az alakuló ülésen maguk közül két tisztséget választottak, elnököt és jegyzőt. Az elnök a bizottság meghatározó embere, a könyvtár életének kulcsfontosságú szereplője. Nemcsak a havonkénti üléseken irányít, hanem az ülések között is folyamatosan képviseli a bizottságot, nélküle fontosabb döntés nem születetett a képviselők zárt jellegű könyvtárában. A jegyző is

fontos személyiség, ellentétben a többi taggal, akik – hasonlóan a mai helyzethez – nem mindig vettek részt az ülések munkájában. Ő az ülések jegyzőkönyvének vezetője, egyben a képviselőház plenáris ülésein a bizottság előadója, azaz a jelentések tolmácsolója, tehát a bizottsági munka és a könyvtári tevékenység állandó figyelemmel kísérője, az elnököt követően a bizottság legaktívabb tagja.

Az első működő könyvtári bizottság (1869–1872)

1869. május 25-én a bizottságba a következő öt képviselő került: *Hoffmann Pál, Horváth Mihály, Kautz Gyula, Pulszky Ferenc és Somossy Ignác*.⁸ A nagyrészt tudományos munkásságukról ismert, illusztris személyekből álló testület feladatvégrehajtó tevékenysége nem indult zökkenőmentesen. A probléma azzal kezdődött, hogy az *Ybl Miklós* tervei alapján felépült régi pesti képviselőházban egy könyvtár céljára szolgáló helyiség továbbra sem állt rendelkezésre, ezért a bizottság – házelnöki döntésre várva – nem tartott alakuló ülést, tehát elnököt és előadót sem választott. Ezt bő félévvel később *Simonyi Ernő* könyvtárt hiányoló képviselői felszólalása tárta fel: „Talán az elnök ur képes lesz fölvilágosítást adni az iránt, miként áll ezen könyvtár ügye? Emlékszem, hogy a ház összeülése alkalmával egy bizottságot nevezett ki, de úgy vagyok értesülve magán-uton, hogy ezen bizottság tagjai közül egyik sem érezvén magát följogosítva arra, hogy a többieket összehívja, idáig ülést nem tartott. Talán a ház elnöke lenne szives őket e kényes helyzetből kiszabadítani és összehívni a bizottság tagjait.”⁹

Somssich Pál képviselőházi elnök elismerte a kritikát: „A könyvtár ügye abban áll, hogy az épületben nincs helyiség, hova az elhelyezhető lenne. Meg volt tehát bízva a ház elnöksége akkor, midőn bizottság választatott a beszerzendő könyvek lajstromának elkészítésére, hogy helyiséget keressen”. Utána gyerekesnek tűnő mentegetőzéssel pozitívan nyilatkozott: „az elnökség nagynehezen a szomszéd múzeum épületében szobát talált, melyben mégis talán circa 5–600 könyvet el lehetne helyezni; ebbe már a szekrények is elkészültek, épen ma akartam a t. háznak jelenteni, hogy itt az ideje, hogy a bizottság megalakuljon és a beszerzendő könyvek lajstromát elkészítve adja be; mert van már helyiség, hova a könyveket elhelyezni lehet[...] kérem a bizottság tagjait, legyenek szivesek összeülni és megalakulni”.¹⁰

Ezt követően a tagok alakuló ülésükön saját maguk

közül Horváth Mihály tudós történezt elnökké, Hoffmann Pál jogászt jegyzővé-előadóvá választották. Az alábbi (kézikönyvekben és az interneten fellelhető adatbázisok, valamint egyéb források alapján a témánkhoz szükséges) rövid életrajzi adatok hűen mutatják, milyen személyiségek vettek részt az első könyvtári bizottság munkájában. (A további ciklusoknál is az életrajzokban a bizottsági szereplés szempontjából fontosabb adatokat igyekszünk kiemelni.) Horváth Mihály (1809–1878) 1825-től a váci papneveldeben teológiát és történelmet tanul, 1828-ban bölcsészdoktori képesítést szerez. 1831-től katolikus pap és történelmi művek szerzője. 1839-től az Akadémia levelező, 1841-től rendes tagja. 1848–1849-ben csanádi püspök, 1849. május 2-től az augusztus 11-ig *Szemere Bertalan* kormányának vallás- és közoktatásügyi minisztere. Itthoni bujdosást követően külföldre menekül. A világosi bukás után halálra ítélik, és jelképesen felakasztják. 18 évig emigrációban él, és külföldi nagyvárosok levéltárait kutatja. Genfben nagy terjedelmű történelmi munkái jelennek meg a reformkorról és az 1848–49-es szabadságharcunkról. 1867-ben hazatér. A Magyar Történelmi Társulat alelnöke, majd elnöke, az MTA Történelmi osztályának elnöke, 1871-től az Akadémia igazgató tagja. Számos mű szerzője. 1869-től 1872-ig Szeged, majd 1872-től 1875-ig és 1876-tól 1878-ig Budapest belvárosának országgyűlési képviselője.

A bizottságban a másik tisztségviselő, a jegyző Hoffmann Pál (1830–1907) neves jogász volt. Pozsonyi és bécsi jogi tanulmányok után 1860-tól jogi doktor és ügyvéd, később a pesti egyetem, majd a pozsonyi jogakadémia tanára. 1865-től 1893-ig a Pázmány Péter Tudományegyetem nyilvános rendes tanára, 1877–1878-ban rektora. 1863-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1890-től rendes tagja. Az 1873-as Magyar Jogászgűlésnek elnöke. Jogi szakirodalmi munkássága igen gazdag. 1865-től 1875-ig és 1878-tól 1884-ig országgyűlési képviselő.

A további három tag között jelentős személyiség volt Kautz Gyula (1829–1909), a kor híres közgazdász, aki 1850-ben már jogi doktor. Tanulmányokat folytatott a berlini, heidelbergi és lipcsei egyetemeken is. 1854-től jogakadémiai, majd 1856-tól egyetemi tanár a Műegyetemen, illetve a Pesti Tudományegyetemen a nemzetgazdaságtan, pénzügyi jog, a közjog és közgazdagság területén. Utóbbi helyen 1872–1873-ban a Jog és Államtudományi Kar dékánja, a következő tanévben az egyetem rektora. 1862-től az Akadémia levelező, 1865-től rendes tagja, 1904-től 1907-ig alelnöke. 1883-tól az Osztrák–Magyar Bank alkor-

mányzója, 1892-től 1900-ig főkormányzója. 1902-től hat éven át a Magyar Közgazdasági Társaság elnöke. 1865-től 1881-ig Győr országgyűlési képviselője, 1886-tól főrendiházi tag. Sok közgazdasági és jogi mű népszerű szerzője.

Pulszky Ferenc (1814–1897) régész, művészettörténész, a „dualizmus kultúr pápája”. A jogi egyetem elvégzése után ügyvéd, aljegyző, 1839-től Sáros vármegye követe az országgyűlésen. 1848-ban államtitkár *Kossuth*, majd *Esterházy Pál* miniszterek mellett. Az emigrációból 1866-ban tér haza. Az Akadémiának 1838-tól levelező, 1840-től rendes, 1873-tól igazgató tagja, 1895-től haláláig másodelnöke. 1867-től 1875-ig és 1884-től 1887-ig országgyűlési képviselő. 1869-től 25 éven át a Nemzeti Múzeum igazgatója, számos tudományos értekezés szerzője, hosszabb ideig elnöke a Régészeti Társaságnak és a Képzőművészeti Társaságnak. 1872-től a magyarországi múzeumok és könyvtárak országos főfelügyelője. Az 1870-es években elősegítette az Iparművészeti Múzeum, a 1880-as években az Országos Képtár (a későbbi Szépművészeti Múzeum) létrehozását.

Az öt tag közül egyedül a jogász Somossy Ignác (1809–1876) nem volt számottevő tudományos tevékenysége és fokozata. 1831-ben szerez ügyvédi képzettséget, majd járási alszolgabíró, és évekig megyei főügyész, illetve táblabíró. Az 1848–49-es országgyűlésen Nyírbátor képviselője és kormánybiztos. 1861-ben Szabolcs vármegye első alispánja. 1865-től 1870-ig képviselő és utána haláláig a Hétszemélyes Tábla bírója. A bizottságban rövid ideig tevékenykedett, mert 1870. július 6-án új hivatalviselése miatt lemondott mandátumáról. Helyére a parlament nyári szünete után, 1870. november végén *Szontagh Pál* nógrádi képviselőt választották.¹¹ Szontagh Pál (1820–1904) jogi tanulmányait követően 1842-től 1847-ig vármegyei jegyző, szolgabíró, majd követ az 1847–1848. évi országgyűlésen. 1848-ban Pulszky Ferenc munkatársa a minisztériumban. A szabadságharc bukása után kétévi olmtüzi várfogságra ítélik. 1850-ben szabadul, gazdálkodik, alapító tagja a Kisfaludy Társaságnak, és – Madách Imre barátjaként – szépirodalommal foglalkozik. Később egyre inkább a politika színpadára lép: 1865-től 1887-ig országgyűlési képviselő, két ízben a képviselőház alelnöke. 1887-től a főrendiház élethossziglan kinevezett tagja. Verseket, epigrammákat is írt, és sok politikai cikke jelent meg a napilapokban.

Az első könyvtári bizottság tagjai (1869–1872)

1. kép
Horváth Mihály (1809–1878)
a bizottság elnöke (1869–1872)

2. kép
Hoffmann Pál (1830–1907)
a bizottság jegyzője (1869–1872)

3. kép
Kautz Gyula (1829–1909)
bizottsági tag (1869–1872)

4. kép
Pulszky Ferenc (1814–1897)
bizottsági tag (1869–1872)

5. kép
Somossy Ignác (1809–1876)
bizottsági tag (1869–1870. 07. 06.)

6. kép
Szontagh Pál (1820–1904)
bizottsági tag (1870. 11. 30.–1872)

Az alakuló ülés után a bizottság tagjai nekiláttak a beszerzendő könyvek listáját összeállítani. Nem sokkal később, a Ház 1870. február 15-i ülésén Nyáry Pál újabb képviselői türelmetlenségnek adott hangot: „*Azt hallom, a t. elnök ur már rendelkezett helyiség iránt. Annál fogva azt tartom, utasítani kellene azon bizottságot, mely e részben meg van bízva, hogy jelentését a t. háznak mielőbb terjeszse be. (Helyeslés.)*”¹² Somssich Pál képviselőházi elnök válaszában megerősítette: „*Egy kis helyiséget sikerült a könyvtár számára a Múzeum épületében szerezniem [...] melyben mintegy ezer kötet könyv elfér. Ez ugyan még nem könyvtár, de mégis meglehetősen kis készület, hova a legszükségesebb könyvek beszerezethetnek.*” Úgy tűnik, az elnök könyvtár témában nem volt eléggé felkészült, mert így folytatta: „*Ha tehát a t. ház elhatározza, fel fogom kérni azon bizottságot, készítse el mielőbb a beszerzendő könyvek lajstromát, hogy be lehessen szerezni. (Helyeslés.)*” Erről a Ház ugyanis a bizottság megválasztásakor határozott már, tehát óvatosság nélkül felszólíthatta volna a feladat mielőbbi teljesítésére. Fentiekre az ülésen jelen levő Somossy Ignác bizottsági tag azonnal reagált: „*e tárgyban a munkálkodás a legnagyobb részben már be van végezve [...] Ma délután 5 órakor fog a bizottság e tárgyban ülést tartani, hogy mai napon bevégezze teendőjét, és így [...] minden fölszólítás nélkül jelentést fog tenni a tisztelt háznak.*”¹³

Végül a jelentés, a beszerzendő könyvek listájával mellékelve, elkészült, amit Hoffmann Pál bizottsági előadó ismertetett a képviselőház 1870. március 26-i ülésén.¹⁴ A dokumentumot¹⁵ a képviselők kinyomtatva szerették volna látni, így a vitát későbbre halasztották, amire 1870. július 27-én került sor.

Érdemes a 11 oldalas könyvlistát kicsit közelebről megvizsgálni. Kb. 100 tétel magyar vonatkozású cím szerepel rajta kb. 250 kötetben.¹⁶ Könyvek és folyóiratok, több kötetes sorozatok egyaránt, lexikonok (általánosak is), összefoglaló művek, egy-egy szakterület fontosabb könyvei, jogszabálygyűjtemények. A zöme jogi mű (kb. 50 cím), továbbá történelmi-politikai (20–25), közgazdasági (7), országgyűlési dokumentumok (15), néhány földrajzi, egyházi, statisztikai kiadvány található még a listán. Természetesen jó néhány könyv két vagy több szakterületre is besorolható, az átfedések tovább bonyolítják és nehezítik az áttekinthetőséget. A külföldi művek száma kb. 140 cím ugyancsak kb. 250 kötetben. A nyelvi megoszlás: német (70 cím), francia (30), latin (26), angol (12). Nagyrészt itt is a jogi szakirodalomból válogattak, kisebb részben a történelem, közgazdaságtan, filozófia és általános jellegű kézikönyvek (gyakran szakszerűséggel nem párosuló) sokszor hiányos adatai kerültek a listára.

377. szám.

Jelentése

a képviselőház könyvtári bizottságának az első könyvbizottság és a leendő könyvtár ideiglenes elhelyezése tárgyában.

A könyvtári bizottság megalakulása után első teendőjének tartotta, jogszerűen azokat a könyveket kiválasztani, melyek a fellelhető képviselőházi könyvtár irigységéből kimenni képtelenek. Ezen a bizottság a jogszerűt a t. képviselőháznak és a nyilvánosság számára először megjelentetett, egyáltalán fellelhető könyvek listáját készíttette, mely az előző könyvtári irigységében megismerésre: az előző meg nem állapított könyvek listáját pedig az új, fellelhető a t. képviselőház a közeli levéltárban 500 főt tartalmazó irigységét és a nyilvánosság számára először megjelentetett könyvek listáját készíttette. A leendő könyvtár, melynek az országban először megjelentetett irigységében, a bizottság ideiglenesen egy, a nemzeti múzeum épületében a közeli levéltár és a fellelhető irigységben áll elhelyezkedni. Végre tisztázott az a t. képviselőház, miszerint Dr. Lőwenzauer Ferenc erőszakos kérelme rendkívül meglepetést, v. st.

„Cetuien mairano — medicinae Hungariae“ (1 kötet) egy példányban.
„Statistik des Medicinalwesens“ (1 kötet) 4 példányban és
„A magyar királyi országok orvosi tudományai (1 kötet) 2 példányban —
a képviselőházi könyvtár számára legyen fellelhető és beküldött.
Kelt Pesten 1870. évi március 25.

Horváth Mihály a. l.
bizottsági elnök.
Hoffmann Pál a. l.
bizottsági elnök.

Melléklet a 377. számú irómányhoz.

Adatok a törv. szabályokhoz. (ősszei és utódi nyilv. parancs. Törvényi rendszerek)	70 lt.
Almanach Communal. du Code de commerce et de la législation commerciale. 1846—57. 4 vol.	3 franc.
— Compendium de la loi des Privilèges et Banqueroutes. etc. 1857.	6 franc.
Bagshot The English Constitution, reprint from the Foreignly Review 1857.	3 szl. 18 gr.
Barthol. Commentaire sur l'histoire du droit public Hongarie. Post 1847.	6 fl. 50 lt.
Beaumont. Cours complet, publié par Dumont 1840. 3. vol.	40 franc.
Bertin. Code des Irrigations, suivi des rapports de M. Dulac et Pansy, et de la législation française. 1852.	3 franc.
Bohard. Droit municipal des villes modernes. 1856.	5 fl. 60 lt.
— De l'Administration intérieure de la France avec un appendice sur les lois municipales des principaux États de l'Europe. par Bergson. 1851. 2. vol.	10 franc.
— Les municipalités de la Suisse et des États Unis. 1852.	10 franc.
— De l'Administration de la France. ou Essai sur les abus de la centralisation. 2 ^e édition. 1855. 2. vol.	12 franc.
— De l'État de population en France et des moyens d'y remédier. 1853.	4 franc.
Blanc. Des engagemens des communes 3 Bde. 1852—55.	4 tal. 22 ¹ / ₂ gr.
Biano et Beaujeu. Code de la Propriété intellectuelle littéraire et artistique, comprenant la législation de tous les pays et les traités internationaux sur les inventions brevetées, de peintures, sculptures et gravures les ingénieurs 1854.	7 franc 50 c.
— Statistique. Alpes-Maritimes Statistique 2. Bde. 1857. 4-tal. kiadás	4 tal. 8 gr.
Bocor. Magyarország történelmi kézikönyve a jogtörténet, 1—5 füz. 1862.	6 fl.
— —	—
Budapesti Szemle. Szerkesztve a Magyar Országgyűlési Intézet által. 1—VII. évf. 10 füz.	80 n.

7. kép

A könyvtári bizottság 11 oldalas első jelentésének eleje 1870-ből

A bizottság által készített könyvlista tüzetes átnézése után mélyreható elemzés nélkül is levonhatók az alábbi következtetések:

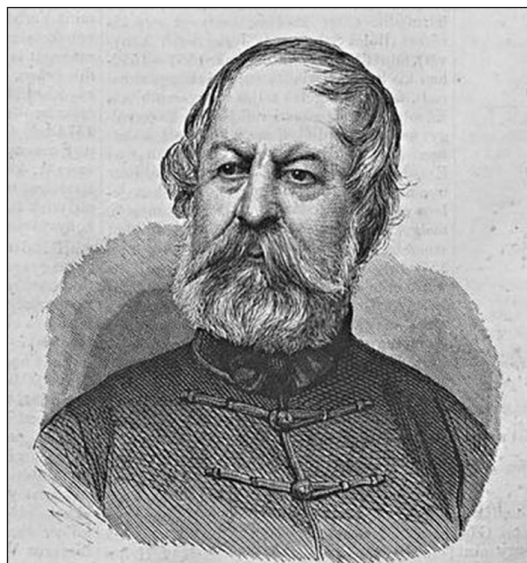
- a lista híven illusztrálja, hogy a tudományos kutatásban napi szinten járatos akadémikusok és a joggyakorlatban tapasztalt emberek készítették;
- a jogtudomány döntő fölényrel szerepel a többi tudománnyal szemben (ez érthető, hiszen a törvényalkotásban a jog alapos ismerete és szakemberi alkalmazása alapvető fontosságú feltétel);
- a történelmet (a politika ekkor még nem önállóan, hanem a joggal és a történelemmel összefonódva jelent meg) és a közgazdaságot már a kezdeti időkben is fontosnak tartották;
- a magyarnál nagyobb mennyiségű külföldi címanyag is mutatja, hogy a külföldi tapasztalatok megismerését és a magyar törvényalkotás számára történő átvételét, illetve hasznosítását kiemelt szempontként kezelték;
- a bizottsági tagok a régebbi, latin nyelvű műveknek is méltó helyet biztosítottak;
- szépirodalmi mű a magyar tételeknél sem került a listába;
- az is látható, hogy a könyvtári bizottság nem szűk körű, pusztán a legfontosabb kézikönyveket gyűjtő könyvtárban gondolkodott, hanem sokkal szélesebb perspektívában.

Mindenesetre a képviselőház 1870. július 27-i ülésén elfogadott határozatok egyértelművé tették, hogy ha szűk kapacitással is, de van már könyvek elhelyezésére szolgáló felszerelt helyiség, a könyvtár részére költségvetési keretet biztosítanak, s az elkészült lista alapján megindul a könyvek beszerzése, elhelyezése és olvasók fogadásának lehetősége.¹⁷ Innen datálható a könyvtár tényleges működésének megkezdése (a Ház leendő könyvtárának kezelését már 1869 májusában a levéltárnak feladatkörébe utalták).

A könyvtári bizottságot – erről korábban említés történt – nem állandó, hanem eseti külön bizottságként alakították meg egy konkrét feladat elvégzésére. Ezt maga a bizottság is így értelmezte, azt gondolván, hogy feladatuk az első könyvbeszerzés listájának összeállításával véget ért, amit Horváth Mihály elnöknek még ezen az ülésen tett alábbi indítványa bizonyít: „[...] *üdvös volna egy állandó kis bizottságot kiküldeni, mely felügyelne a könyvtárra, azt rendben tartaná és azt azon munkákkal, melyek a világirodalomban*¹⁸ *megjelennek, ellátná.*” A logikus felvetést mellőzve Gajzágó Salamon, az elnöki funkciót gyakorló képviselőházi első alelnök inkább a határozat ismertetését adta elő, amely azt is tartalmazta, hogy

még ez a bizottság szerezzé be a listán szereplő könyveket. (Tehát folytassa a munkát.) Majd visszatérve a bizottsági elnök indítványára, így reagált: „*Én azt hiszem, hogy azon bizottság, a mely eddig ezen tárgyban működött, továbbra is folytathatná teendőit. Ha ezen ülészak be lesz zárva, akkor választhatunk e célra állandó bizottságot.*” Ennek még ebben az évben, az őszi ülészakban kellett volna megtörténnie, de a Ház 1870. október 27-i ülésén megerősítették a könyvtár felügyelő testület eseti bizottsági jellegét.¹⁹ Egyébként a jelentés címében szereplő „ideiglenes elhelyezés” is sejtetni engedte, hogy ezen a téren még további feladatok várhatók, ami az őszi ülészak elején hamarosan napirendre is került. 1870. október végén ugyanis a képviselőház gazdasági bizottságának ülésén bejelentették, hogy november 1-jétől a szomszédságban (ez volt a Luby-ház) egy ötszobás lakást bérelnek három évre a Ház könyvtára, levéltára és pénztára részére.²⁰

Amit az első könyvbeszerzés jegyzéke már előre jelzett (hogy a bizottság nem csupán egy kézikönyvtár jellegű könyvgyűjtemény kialakítása felé orientálódik), az még ebben a három éves parlamenti ciklusban (tehát az első könyvtári bizottság időbeli periódusában) véglegesen eldőlt. A Ház 1872. március 11-i ülésén bejelentette, hogy *Ghyczy Ignác*, 1870 májusában elhunyt volt országgyűlési képviselő kb. 20 ezer kötetre becsült könyvtárát gyerekei a képviselőháznak ajándékozzák,²¹ s az ezzel kapcsolatos sokirányú ügyintézészt a képviselők a könyvtári bizottság hatáskörébe utalták.

8. kép

Ghyczy Ignác (1799–1870)

A Ghyczy-hagyaték nemcsak nagy mennyiségű magyar és külföldi, jogi, történelmi, közgazdasági, filozófiai könyvet tartalmazott, hanem számos folyóiratot, újságot, szépirodalmi, földrajzi és más tudományok fontos műveit is. Ezzel egyértelművé vált, hogy a mindenféle tudományágban igen gazdag könyv- és periodika-állomány a még kisméretű könyvtárt jelentős mértékben meg is erősíti, ugyanakkor nagy könyvtárrá fejlődéséhez igen kedvező feltételeket teremt.

Hogy ez mennyire így van, azt a könyvtári bizottság 1872-es ciklusvégi, a Ghyczy-hagyaték ügyében tett 1434. számú jelentésében²² olvasható alábbi idézet ékesen bizonyítja:

„Felhasználja végül a tisztelettel alulirt bizottság a jelen alkalmat arra is, hogy egyfelől az országgyűlési könyvtár kezelési rendszerének megállapítását sürgős feladatként megjelölje; másfelől felhívja a t. ház figyelmét arra, [...] hogy országgyűlési könyvtárunk az eddigi beszerzések alapján, már is igen becses gyűjteményévé vált a szakmunkáknak, az itt szóban levő nagylelkű adomány által pedig [...] nagyobb közönség szükségeit és igényeit is kielégítheti: a legközelebb egybeülendő országgyűlésnek feladata leendő gondoskodni az iránt, hogy a könyvtár szélesb körökre nézve is hozzáférhetővé tétessék, az az nyilvános könyvtárrá változtattassék.” Bár a nyilvánosá válásra még nyolc évtizedig várni kellett, a külső olvasók („idegenek”) – feltételekhez kötött – szűk körű könyvtárhasználat az 1880-as évek második felétől már lehetségessé vált.

Az első könyvtári bizottság elvitathatlan érdemei közé tartozik, hogy

- ténylegesen létrejött a Képviselőházi Könyvtár, amely a bizottság áldásos tevékenysége nyomán, 1870-ben elkezdhetette ma is tartó működését;
- a kézikönyveknél sokkal szélesebb körű első könyvbeszerzési lista összeállításával és a Ghyczy-hagyaték kezelésével kapcsolatos ügyek intézésével megalapozta a Ház könyvtárának nagykönyvtárrá történő fejlődését;
- Horváth Mihály vezetésével az ideiglenes, eseti testület már az elején az állandó könyvtári bizottság létrehozását szorgalmazta;
- felhívta a figyelmet a könyvtári kezelési rendszer kialakításának sürgős feladatára;
- felvetette a nyilvános könyvtárrá változtatás szükségességét.

Külön érdekesség, de fontos megjegyezni, hogy az Országgyűlési Könyvtár elnevezést (mint az előbbi

idézetben látható) először – már 1872. március végén – Horváth Mihály, a nyolc évtizedig létező könyvtári bizottság első elnöke használta (bár a névhasználat gyakoribbá csak az 1920-as évek végétől, véglegessé pedig az 1950-es évek elejétől válik).²³

A parlament második könyvtári bizottsága (1872–1875)

A bizottság státusza a következő ciklusban sem változott, továbbra is eseti külön bizottságként tevékenykedett. Megválasztására 1872. szeptember 13-án, az új képviselőházi ülés elején került sor.²⁴ *Bittó István* házelnök a másnapi ülésen ismertette a tagok névsorát: Hoffmann Pál, Horváth Mihály, Kautz Gyula, *Pulszky Ágost*, *Vécsey Tamás*.²⁵ Látható, hogy az újra megválasztott képviselők közül hárman az előző bizottságban is aktívan részt vettek. A minőségi munka folytatásában ennek fontos szerepe volt: nem kellett az újrakezdet nehézségeivel megküzdenni, sok mindent előről kezdeni, és a tanulópenz megfizetésével hosszabb időt elveszthetett. Az elnök újra a tapasztalt Horváth Mihály lett, míg a jegyző posztját egy fiatal, rendkívül agilis személy, Pulszky Ágost (az előző ciklusban tagként szereplő „kultúr pápa”, Pulszky Ferenc fia) vette át. Ugyanakkor Hoffmann Pál, az első bizottság fontos tapasztalatokat szerző jegyzője és Kautz Gyula továbbra is a bizottság tevékeny tagja maradt. Alábbiakban a két új tag fontosabb életrajzi adataival is megismerkedhetünk.

Pulszky Ágost (1846–1901) 22 éves korában már jogi doktor, aljegyző, majd 1869-től 1871-ig minisztériumi tisztviselő. 1871-től 1901-ig országgyűlési képviselő. 1874-től egyetemi magántanár, 1875-től 1894-ig a jogfilozófia, jogszociológia és nemzetközi jog rendes tanára a budapesti egyetemen, 1883–1884-ben a Jog és Államtudományi Kar dékánja. 1887-től az Akadémia levelező tagja, 1894–1895-ben a Válás- és Közoktatásügyi Minisztérium államtitkára. 1901-ben a Társadalomtudományi Társaság alapítója és első elnöke. 55 éves korában bekövetkezett haláláig igen gazdag jogi és szociológiai tudományos munkásságot fejtett ki.

Vécsey Tamás (1839–1912) 1862-ben jogi doktorátust és ügyvédi képesítést szerez. 1863-ban a római jog egyetemi magántanára, 1864-től Eperjesen a római jog, a közgazdaság és a statisztika jogakadémiai tanára. 1874-től haláláig a budapesti egyetem Római Jogi tanszékén tanít, két ízben a Jogtudományi Kar dékánja, 1901–1902-ben az egyetem rektora. 1878-tól a Magyar Jogászegylet alelnöke, a Magyar

◉ JÓNÁS KÁROLY ◉

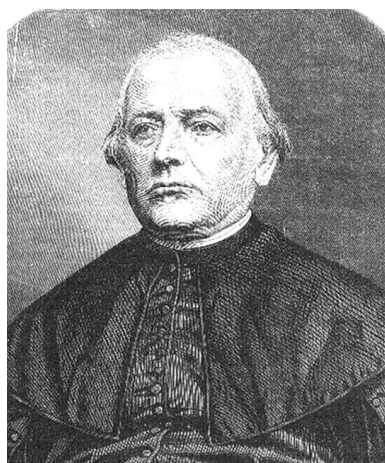
Történelmi Társulat igazgató-választmányának tagja. 1881-től az Akadémia levelező, 1889-től rendes tagjává választják. 1870-ől 1881-ig országgyűlési képviselő.

A fenti életrajzi adatok egyértelműen bizonyítják, hogy valamennyi tag egyetemi tanár, akadémikus a tudományos-kulturális élet kiemelkedő képviselője, a jog, a történelem, a közgazdaság, szociológia stb.

tudósként termékeny szakirodalmi tevékenységet végző személyisége.

Ez a testület kemény küzdelmet folytatott a Képviselőházi Könyvtár nívósabb működésért, a képviselők előtti elismertség növelésért, a könyvtár iránti jelentős törvényhozói közöny felszámolásáért, a nagyobb parlamenti megbecsülésért és az elegendő pénzügyi támogatásért.

A második könyvtári bizottság tagjai (1872–1875)

9. kép
Horváth Mihály (1809–1878)
a bizottság elnöke (1872–1875)

10. kép
Pulszky Ágost (1846–1901)
a bizottság jegyzője (1872–1875)

11. kép
Hoffmann Pál (1830–1907)
bizottsági tag (1872–1875)

12. kép
Kautz Gyula (1829–1909)
bizottsági tag (1872–1875)

13. kép
Vécsey Tamás (1839–1912)
bizottsági tag (1872–1875)

A testület ebben a ciklusban érte el, hogy a rövid, ideiglenes kényszermegoldások (nemzeti múzeumi szoba, Luby-féle ház) után a könyvtár az Ybl Miklós-féle régi pesti képviselőházba, vagyis a képviselők közvetlen közelébe kerüljön. 1873 novemberében a bizottság rendelkezett a könyvtár használatának módjáról és az első kölcsönzési szabályokról.²⁶ A két éven át tartó következetes küzdelem könyvtári személyzet felállításáért, állandó és szakképzett könyvtárnoki állás létesítéséért²⁷ végül eredménnyel zárult. E ciklus végén, az 1875. május 21-én elfogadott házszabályok 98. §-a²⁸ már az addigi ideiglenes, eseti jellegűnek választott könyvtári bizottságot is állandó bizottsággá minősítette, ugyanakkor a Ház könyvtára című fejezetben a könyvtárnoki állás státuszát is rögzítette,²⁹ ami lehetővé tette, hogy – hosszú éveket követően – Ghyczy Kálmán képviselőházi elnök a Ház első igazi könyvtárnokának *Bassó Ármint* 1875 nyarán kinevezze.

A könyvtári bizottság az 1875–1878 közötti országgyűlési ciklusban

A kiharcolt eredmények értelmében az 1875-ös Házszabályok az állandó könyvtári bizottság létszámát legalább 7 főben állapította meg.³⁰ Az új három éves ciklus elején, 1875. szeptember 7-én³¹ elnöknek *Tóth Kálmán* hírlapíró-költőt, jegyzőnek pedig az előző ciklus igen aktív jegyzőjét, *Pulszky Ágostot* választották meg, aki 1876. május 10-ig látta el bizottsági feladatait. A ciklus második ülészakán, 1876. május 10-től *Vécsey Tamás*, az előző bizottság tagja váltotta őt a poszton.³² Röviden az új tagok lényeges életrajzi adatait is közöljük.

Tóth Kálmán (1831–1881) bizottsági elnök előbb papnövendék, majd Pécselt jogot tanul, de nem lett ügyvéd. A költői-írói hivatást választva tehetséges újságíró lesz, 1851-től a *Hölgyfutár* munkatársa, majd 1856-tól 1861-ig felelős szerkesztője. Főleg a politikai és szerelmi költészet képviselője. 1860-ban megalapítja a *Bolond Miksa* című élelclapot, 1864-ben a *Fővárosi Lapokat*, amelynek három évig főszerkesztője. A Nemzeti Színház több színdarabját bemutatja. 1860-tól a Kisfaludy Társaság rendes tagja, 1863-tól az Akadémia levelezőtagja. 1865-től 1878-ig szülővárosa, Baja országgyűlési képviselőjeként kiváló szónok.

Csávossy (neve Csávósyként is gyakran szerepel az életrajzokban) *Béla* (1848–1915) bizottsági tag a jogot Budapesten végzi. 1871-től a Belügyminisztérium munkatársa. 1875-től 1906-ig országgyűlé-

si képviselő, 1892 februárjától 1905 februárjáig a képviselőház háznagya. Torontál megye politikai és gazdasági életének aktív szereplője, jelentős földbirtokosa. 1911-ben elnyeri a bárói címet.

Rónay (Rónai) István (1840–1893) 1863-tól felszentelt papként segédlelkész, 1868-tól érseki levéltárnok, tanár, később alkönyvtárnok Kalocsán. 1875-től 1884-ig országgyűlési képviselő, 1878-tól plébános, majd kanonok a kalocsai főszékeskáptalanban, 1884-től esperes. Számos lapban és folyóiratban megjelentek irodalmi művei és költeményei, egyházi témakörben több könyvét is kiadták.

A jogász-politikus *Szilágyi Dezső* (1840–1901) pályája elején ügyvéd, majd a *Pesti Napló* és a *Magyarország* című napilapok munkatársa. 1867-től minisztériumi titkár és osztálytanácsos, 1874-től 1889-ig a büntetőjog és a politika rendes tanára a pesti egyetemen. 1871-től haláláig országgyűlési képviselő. 1889-től 1895-ig három kormányban igazságügy-miniszter, utána 1898-ig a képviselőház elnöke. A XIX. század végén a jogi, közigazgatási és egyházpolitikai reformok vezéralakja. 1897-től az Akadémia levelező tagja. Több jogi és politikai mű szerzője.

Hieronymi Károly (1836–1911) mérnöki képesítést szerez, 1861-től Máramaros vármegye főmérnöke. 1867-től miniszteri titkár, majd tanácsos a Közlekedésügyi Minisztériumban. 1874-től ugyanott helyettes államtitkár, majd államtitkár, 1875-től országgyűlési képviselő. 1882-től 10 évig az Osztrák–Magyar Államvaspálya Társaság vezérigazgatója. 1892-ben rövid ideig az Állami Számvevőszék elnöke, majd 1895-ig belügyminiszter, számos közigazgatási reform elindítója és megvalósítója, később az Agrár Bank elnöke. 1903-tól 1905-ig és 1910 januárjától haláláig kereskedelemügyi miniszter. Cikkei gazdasági folyóiratokban, könyvei közlekedési, munkaügyi, közigazgatási témában láttak napvilágot.

Ürményi Miksa (1832–1913) 1861-ben és 1869-től 1881-ig országgyűlési képviselő. Az 1880-as években teljes tönkremenése, vagyonainak elvesztése miatt visszavonult a politikától és a közéletől. Publikációi nem voltak. (Egyéb életrajzi adatai nem ismertek.)

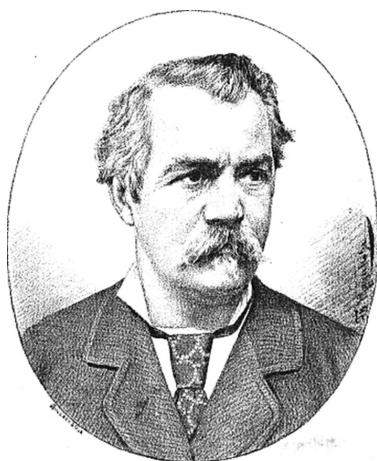
Hérics (Hérics) Antal (1825–1905) teológiát végzett Zágrábban és Pesten, 1847-től pappá szentelik. A szabadság harc bukása után büntetésből nem teljesíthet egyházi szolgálatot. 1857 után plébánosként és szentszéki ülnökként tevékenykedik. 1875-től 1884-ig országgyűlési képviselő. Néhány egyházi témájú műve jelent meg.

Pesty Frigyes (1823–1889) történész a szabadságharc bukása után fogságba kerül. 1850–1864-ig a Temes-

vári Iparkamara titkára. 1858-ban megalapítja a *Delejtű* című lapot, amelynek 1861-ig szerkesztője is. 1859-től az Akadémia levelező, 1877-től rendes tagja. 1861-ben és 1876–1878-ig országgyűlési képviselő. Számos nemzetgazdasági témájú cikket írt különböző lapokba. 1864-től a Magyar Iparbank titkára, majd a történeti irodalom aktív művelője. 1867-től az általa kezdeményezett Magyar Történelmi Társulatnak igazgató választmányi tagja. Hosszan kutatott külföldi levéltárakban. 1878-tól haláláig szerkesztője az *Értekezések a társadalmi tudományok köréből*

és az *Értekezések a történelmi tudományok köréből* című akadémiai könyvsorozatoknak. Rengeteg cikke, tanulmánya jelent meg a napi- és hetilapokban, a történelmi folyóiratokban. Kiadott önálló könyvei és sok, kéziratban maradt kötete is rendkívül gazdag történelmi munkásságról tesznek tanúbizonyságot. Láthatjuk, hogy Csávossy Béla és Ürményi Miksa kivételével a többi tag (a ciklus közbeni változások miatt összesen tízen vettek részt a bizottságban) komoly kutatásokat végzett, és jelentős a szakirodalmi munkásságuk.

A könyvtári bizottság tagjai (1875–1878)

14. kép
Tóth Kálmán (1831–1881)
a bizottság elnöke
(1875–1878)

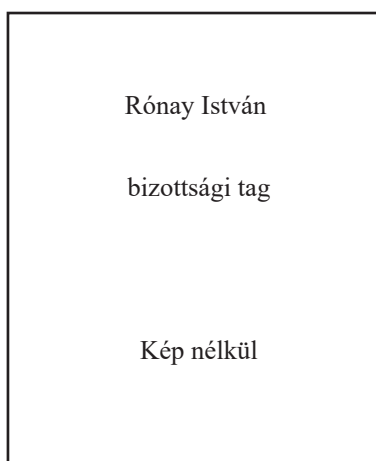
15. kép
Pulszky Ágost (1846–1901)
a bizottság jegyzője
(1875–1876. máj. 10.)

16. kép
Vécsey Tamás (1839–1912)
a bizottság jegyzője
1876. máj. 10.–1878)

17. kép
Csávossy Béla (1848–1915)
bizottsági tag (1875–1878)

Rónay István (1840–1893)
bizottsági tag (1875–1878)

18. kép
Szilágyi Dezső (1840–1901)
bizottsági tag (1875–1878)

19. kép
Hieronymi Károly
(1836–1911)
bizottsági tag
(1875–1877. 03. 21.)

Ürményi Miksa

bizottsági tag

Kép nélkül

Ürményi Miksa
(1832–1913)
bizottsági tag
(1875–1877. 03. 21.)

Hérits Antal

bizottsági tag

Kép nélkül

Hérits Antal
(1825–1905)
bizottsági tag
(1877. 03. 21.–1878)

20. kép

Pesty Frigyes
(1823–1889)
bizottsági tag
(1877. 03. 21.–1878)

A bizottság ebben a ciklusban is szívügyének tartotta a hónapok könyvtárának fejlesztését, amikor fellépett a korábban kiharcolt költségvetési átalány fenntartásáért, az állományból hiányzó jogi, nemzetgazdasági, politikai művek pótlásáért, 24 tudományos folyóirat további előfizetéséért, az országgyűlés előtt álló, jelentős aktuális témák irodalmának beszerzéséért,³³ az első betűrendes és szak szerinti kötetkatalógus elkészítéséért. A bizottság összeállította a könyvtárhasználat és a kölcsönzés (az előző ciklushoz képest) jóval részletesebb szabályait is.³⁴ A Ghyczy-gyűjtemény elhelyezése és rendezése is komoly terhet rótt a bizottság tagjaira.

Az 1878–1881 közötti könyvtári bizottság

Az újabb három éves ciklus elején, az 1878. október 29-i képviselőházi ülésen választással az alábbi hét tag került a könyvtári bizottságba:³⁵ *Fabritius Károly, Irányi Dániel, Lukácsy Béla, Roman Sándor, Rónay István, Simonyi Iván, Taray Andor*. A bizottság november 8-i megalakulásakor³⁶ az elnök Taray Andor jogász, a jegyző *Simonyi Iván* újságíró lett. A 2. ülésszak kezdetén, az 1879. október 7-i újraválasztás során Irányi Dánielt herceg *Odescalchi Arthur* váltotta.³⁷ A három éves időszakban egyéb személyi változás nem történt. Az előző ciklusból egyedül Rónay István maradt a bizottság tagja.

Taray Andor (1822–1900) bizottsági elnök tanulmányai befejeztével ügyvédi képesítést szerez. Előbb

Pécs aljegyzője, majd 1850-ig főjegyzője, később törvényszéki ülnök. 1865-től 1870-ig a Pécsi Püspökség uradalmi kormányzója. 1872-től 1881-ig a város országgyűlési képviselője, utána a Pénzügyi Közigazgatási Bíróság ítélő bírása. Több tudományos cikket és könyvet írt alkotmányjogi, igazságszolgáltatási, pénzügyi jogi témakörben.

Simonyi Iván (1838–1904) bizottsági jegyző kezdeti katonai szolgálat után, az 1860-as évek elején, Pesten ügyvédi diplomát szerez, és Pozsonyban irodát nyit. Ugyanitt 1872-től egy német nyelvű lap (*Westungarischer Grenzboten*) alapítója, tulajdonosa és haláláig szerkesztője is. 1878-tól 1887-ig országgyűlési képviselő. 1883-ban az Antiszemita Párt egyik alapítója. Sokféle témakörben publikált: regényt, számos politikai cikket, antiszemita könyveket is írt magyar és német nyelven, alkotmányjogi, egyházi, oktatáspolitikai tárgyú művei is megjelentek.

Fabritius Károly (1826–1881) evangélikus lelkész és erdélyi szász történetíró, a lipcei egyetemen teológiát tanult. Előbb a *Pressburger Deutsche Zeitung* pozsonyi lap munkatársa, majd egy nagyszabedű újság szerkesztője. 1850-től 1855-ig tanár Segesváron, 1855-től 1879-ig ugyanitt lelkészi hivatását gyakorolja. 1867 májusától haláláig (1881. február 2.) országgyűlési képviselő. 1872-től az Akadémia levelező tagja. Számos tanulmánya jelent meg történelmi folyóiratokban, és jó néhány műve német nyelven is. Lukácsy Béla (1838–1881) a teológiát Bécsben végezte. 1861-től katolikus pap, káplán, majd alesperes.

1872-től haláláig országgyűlési képviselő. Néhány egyházi témakörű műve látott napvilágot.

Roman (Romanu Alexandru) Sándor (1826–1897) a papi pályát választotta, és 1849-től éveken át tanárként működött. A pályát elhagyva 1857-től 1863-ig helytartótanácsi fogalmazó. 1861-től 1867-ig a *Concordia* című politikai és irodalmi lap főmunkatársa, majd felelős szerkesztője, 1868–1876-ig egy hasonló profilú rumén lap kiadója, szerkesztője. 1862-től Pesten rendkívüli, 1880-tól a rumén nyelv és irodalom tanszéken rendes egyetemi tanár. 1866-tól a bukaresti tudományos akadémia irodalmi osztályának tagja. 1866-tól 1887-ig országgyűlési képviselő. Lapjaiban történelmi, irodalmi cikkeket és forrásanyagokat tett közzé.

Irányi Dániel (1822–1892) politikus és publicista, 1844-től ügyvéd. 1848-ban képviselőnek választják, kormánybiztosként részt vesz a szabadságharcban. A halálos ítélet végrehajtása előtt külföldre menekül. Az 1850-es évek végén Párizsban megírja a magyar forradalom és szabadságharc politikai történetét francia nyelven. 1868-as képviselővé választásakor tér haza, haláláig valamennyi országgyűlési ciklusnak tagja, 1869-től a különböző nevek alatt működő Függetlenségi Párt elnöke. 1869-ben és 1873 januárjától egy évig a *Magyar Újság* című politikai napilap szerkesztője. Főleg napilapokban és folyóiratokban publikált, néhány önálló műve is megjelent.

A könyvtári bizottság tagjai (1878–1881)

Taray Andor
bizottsági elnök

Kép nélkül

21. kép

*Taray Andor (1822–1900)
a bizottság elnöke (1878–1881)*

22. kép

*Simonyi Iván (1838–1904)
a bizottság jegyzője (1878–1881)*

*Fabritius Károly (1826–1881)
bizottsági tag (1878–1881)*

Lukácsy Béla
bizottsági tag

Kép nélkül

23. kép

*Lukácsy Béla (1838–1881)
bizottsági tag (1878–1881)*

Rónay István
bizottsági tag

Kép nélkül

*Roman Sándor (1826–1897)
bizottsági tag (1878–1881)*

*Rónay István (1840–1893)
bizottsági tag (1878–1881)*

24. kép
Irányi Dániel (1822–1892)
bizottsági tag (1878–1879. 10. 08.)

25. kép
Odescalchi Arthur herceg (1837–1925)
bizottsági tag (1879. 10. 08.–1881)

Herceg Odescalchi Arthur (1837–1925) a pesti, bécsi és lipcsei egyetemen tanult. Előbb külföldi hadseregben vállalt szolgálatot, majd 1861-ben hazatér, és birtokain gazdálkodik. 1868-tól századosként újra a honvédség kötelékébe lép, később elsősorban közigazdasági és történeti munkákkal foglalkozott. Igazgató választmányi tagja volt a Magyar Történelmi Társulatnak, a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaságnak, az Országos Régészeti Társaságnak. 1878-tól 1884-ig és 1886–1887-ben országgyűlési képviselő, 1885-től a főrendiház tagja.

Tehát valamennyi tagnak van jogi, történelmi, közigazdasági, politikai, publicisztikai, teológiai és/vagy szépirodalmi munkássága, vagyis többnyire gazdag könyv- és könyvtárhasználati tapasztalatokkal felvértezett tudományos kutatók kaptak szerepet a könyvtári bizottságban.

A bizottságnak még e ciklusban is küzdeni kellett, hogy a könyvtár működése kezdetén elfogadott költségvetési keretet a képviselők megszavazzák. „Tekintve [...], hogy a folytatólagos munkák, valamint a folyóiratok azon hónapokban is fizetendők, melyekben az országgyűlés nem tart gyűléseket; tekintve, hogy a képviselőház könyvtára még sok tekintetben hiányos; sok, csaknem nélkülözhetlen [...] a törvényhozási munkálkodáshoz szükséges régebbi munkát nélkülöz; tekintve, hogy csak a legkitűnőbb munkákat számítva, az irodalom naponta szaporodik; és hogy e könyvtárnak feladata van a jövőre nézve, az eddig megszavazott 450 frtnyi havijáradék mutatkozik a könyvtár részére szükségesnek, hogy az a képviselőház igényeinek a leghatározottabban is megfelelhessen” – tartalmazza a könyvtári bizottság

korabeli, Taray Andor elnök és Simonyi Iván jegyző által aláírt jelentése.³⁸ A testület szorgalmazta 1879-ben Ghyczy Kálmán házelnöknél, hogy a jelentősebb külföldi államok parlamenti kiadványait csere útján beszerezzék a képviselők, illetve a könyvtár számára, s ez Tisza Kálmán miniszterelnök segítségével meg is történt, így 1879-ben az 1878. évi külföldi parlamenti dokumentumok első sorozatai megérkeztek a könyvtárba. Fontos volt a bizottság közreműködése abban is, hogy 1880-ban a könyvtár újabb katalóguskötete jelenhetett meg.

A könyvtári bizottság 1881-től 1884-ig

Az új ciklus elején, 1881. október 5-én a következő hét tagot választották meg³⁹ a képviselőház ülésén: Kiss Lajos, Lánczy Gyula, Roman Sándor, Rostaházy Kálmán, Simonyi Iván, Vágner József, báró Radvánszky Béla. Az előző ciklusból mindössze ketten maradtak: Roman (Román) Sándor és Simonyi Iván. A második ülészak elején báró Radvánszky Béla főispáni kinevezése miatt lemondott a képviselőségről,⁴⁰ és Simonyi Ivánt sem választották újra. Helyükre 1882. október 10-én báró Mednyánszky Árpád és Mészáros Nándor került a bizottságba,⁴¹ akik egy év múlva, a harmadik ülészak elején, az 1883. október 2-i választáskor kimaradtak, a két új tag pedig Grecsák Károly és Kiss Albert lett.⁴² (Roman Sándor és Simonyi Iván kivételével a többiek rövid életrajzát az alábbiakban ismertetjük.)

A bizottság elnöki tiszttét Kiss Lajos (1814–1885) kapta, aki ügyvédi végzettségével és kiváló nyelvtudásával jelentős szerepet játszott szülővárosa, Debrecen gazdasági és kulturális életében. 1847-

ben már a város főjegyzője. 1848–1849-ben nemzetőr-kapitány, majd honvédtiszt Bem seregében. 1861-ben Debrecen polgármestere, utána a provizorium idején a debreceni egyház főgondnoka, majd az észak-keleti vasúthálózat kialakításának vezető személyisége. 1865-től haláláig országgyűlési képviselő. Főleg a *Debreceni Közlönyben* és más helyi lapokban publikált.

A bizottság jegyzője-előadója Lánczy Gyula (1850–1911) lett. Jogi végzettséggel 1872-től a Pénzügyminisztérium, 1874-től 1880-ig a Belügyminisztérium munkatársa. Már fiatal korában sok történeti, politikai, irodalmi cikke és tanulmánya jelent meg, számos hírlapi vezér- és tárcacikket írt. 1881-től 1884-ig országgyűlési képviselő, majd a politikától visszavonulva életében a tudományos tevékenység játszotta a főszerepet. 1886-tól a világtörténet egyetemi tanára Kolozsvárott, 1891-től haláláig pedig Budapesten. Sok önálló munkáját, könyvét adták ki, és számtalan tanulmányt publikált különböző szakfolyóiratokban. Rostaházy Kálmán (1836–1915) bölcséletet és teológiát tanult. 1859-ben pappá szentelik, utána 10 évig káplán, majd krisztinavárosi plébános. 1876-tól 1897-ig tagja a fővárosi törvényhatósági bizottságnak és egy évtizedig az Országos Közoktatási Tanácsnak. 1881-től 1886-ig országgyűlési képviselő. Több egyházi témakörű írása jelent meg.

Vágner (Wagner) József (1833–1910) teológia tanulmányokat végez, 1855-ben pappá szentelik, utána káplán, plébános, alesperes, kanonok, 1880-tól prépost. 1879-től a Nyitrai Egyházmegyei Könyvtár igazgatója. 1881-től 1884-ig országgyűlési képviselő. 1890-től nyitrai prépost-kanonok. Egyházi cikkei és fordításai a *Religió*, az *Idők Tanúja*, a *Magyar Állam* című folyóiratokban található, könyvtári vonatkozású írásai a *Magyar Könyvszemlében* olvashatók. Báró Radvánszky Béla (1849–1906) művelődéstörténész a jogot Budapesten végezte. Történelmi érdeklődése korán kibontakozott, az 1870-es években több nyugat-európai tanulmányúton vett részt. 1874-től a Magyar Történelmi Társulat választmányi tagja. 1875-től 1882-ig országgyűlési képviselő, utána 1892-ig Zólyom vármegye főispánja. 1879-től az Akadémia levelező, 1887-től tiszteleti tagja. 1879-től az Országos Régészeti Társulat választmányi tagja, 1883-tól 1906-ig a Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság alapító elnöke, 1889-től 1895-ig a Protestáns Irodalmi Társaság másodelnöke. Főrendiházi tag és 1894-től haláláig koronaőr. 1888-tól az Akadémia Történelmi bizottságának, 1891-től igazgató tanácsának, 1904-től Irodalomtörténeti bizottságának

is tagja. Intenzíven foglalkozott művelődéstörténeti kutatásokkal, heraldikával, genealógiával, az elsők között a régebbi korok mindennapjainak történetével, pl. a XVI–XVII. századi családi élet, a háztartások, lakások, bútorok, ékszerek, lakodalmak, mesterségek, játékok stb. történetével, emlékeivel, de irodalommal, költéssel is. E vonatkozásban sokat publikált, és fontos forráskiadói tevékenységet is végzett.

Báró Mednyánszky Árpád (1848–?) ifjúkorát Svájcban töltötte, mérnöki tanulmányait Zürichben végezte, és orvosi tanulmányokat is folytatott. 1878-tól 1884-ig országgyűlési képviselő. 1880-tól a *Vadász Ujság* egyik kiadótulajdonosa. Született főrendként a főrendiház örökös tagja, de tagságát ténylegesen nem gyakorolta. Az 1890-es évek végén „mint gyakorló orvos” valószínűleg „az észak-amerikai államokban telepedett le”.⁴³ Publikációi nem voltak.

Mészáros Nándor (1837–1889) papi tanulmányainak elvégzése után kilépett az egyházi rendből, és gimnáziumi tanár lett. 1872-től a Közoktatási Tanács tagja, 1874-től a szegedi tankerület főigazgatója. 1882-től 1884-ig országgyűlési képviselő. 1884-től a pécsi tankerület főigazgatója. Egy ideig szerkesztette az Országos Tanáregylet Közlönyét, gimnáziumi tankönyvet írt, és oktatási témában publikált.

Grecsák Károly (1854–1924) jogi tanulmányait a fővárosban végezte, 1877-től ügyvédi tevékenységet végez. 1881-től 1884-ig és 1887–1891-ig országgyűlési képviselő. 1884-től 1891-ig a *Budapester Tagblatt* című politikai napilap alapító szerkesztője. 1891-től Szegeden táblabíró, 1901-től 1913-ig kúriai bírósági elnök. 1904-től 1916-ig szerkesztője a *Magyar Döntvénytár* sorozatnak. 1907-től az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület alapítója és elnöke. 1911-ben főszerkesztője a *Codex Hungaricus* (Magyar törvények) tízkötetes gyűjteményének. 1912-től 1916-ig ugyancsak szerkesztője az *Új Döntvénytár* kereskedelmi jogi köteteinek. 1913-tól 1917-ig kúriai tanácselnök. 1914-től egyik alapítója, szerkesztője, majd főszerkesztője a *Kereskedelmi Jog* című folyóiratnak. 1917-ben igazságügyi államtitkár, majd fél évig igazságügy-miniszter 1918 elejéig. Utána ismét ügyvédként dolgozik. Sok cikke és tanulmánya jelent meg jogi és közgazdasági szakfolyóiratokban és különböző napilapokban is.

Kiss Albert (1838–1908) jogi és hittani tanulmányait követően református lelkész Szatmár, később Bihar megyében, majd egyházkerületi tanácsbíró és zsinati tag. Közben 1878-tól 1887-ig országgyűlési képviselő. Megjelent néhány egyházi beszéde és publikációit a debreceni lapok közölték.

👁 A KÉPVISELŐHÁZ KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁGÁNAK KEZDETI MŰKÖDÉSE (1869–1887) 👁

Mednyánszky Árpád kivételével minden bizottsági tag aktív szereplője kulturális életünknek, a többnyire magas szintű tudományos, illetve szakirodalmi tevékenységnek.

A következőket bizottsági munka ebben a hároméves periódusban is több jelentős eredményt hozott. Az egyik fontos változás, hogy az addigi egyedüli könyvtárnok, az egyre növekvő mennyiségű munkát elvégezni már nem képes Bassó Ármin 1881-

ben segítséget kapott *Küffer Béla* segédkönyvtárnok személyében. Lényeges szakmai előre lépést jelentett 1882-ben a cédulakatalógus bevezetése (betűrendes és szakkatalógus megvalósításával). Ugyancsak ki kell emelni, hogy az egyre növekvő állományt sújtó helyhiány csökkentése érdekében Ybl Miklós 1883-ban belső átalakításokat végzett a Sándor utcai régi pesti képviselőházban, számottevően javítva a könyvek elhelyezési lehetőségeit.

A könyvtári bizottság tagjai (1881–1884)

26. kép
Kiss Lajos (1814–1885)
a bizottság elnöke (1881–1884)

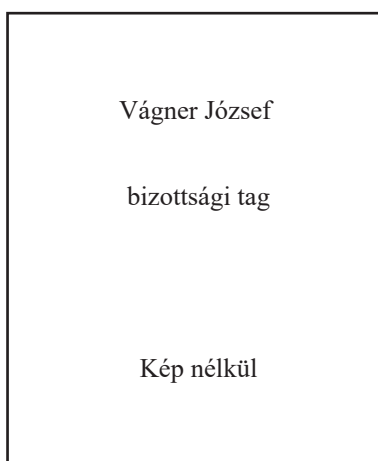
27. kép
Láncoz Gyula (1850–1911)
a bizottság jegyzője (1881–1884)

28. kép
Roman Sándor (1826–1897)
bizottsági tag (1881–1884)

29. kép
Rostaházy Kálmán (1836–1915)
bizottsági tag
(1881–1884)

Vágner József (1833–1910)
bizottsági tag
(1881–1884)

30. kép
Simonyi Iván (1838–1904)
bizottsági tag
(1881–1882. 10. 03.)

31. kép

Radvánszky Béla (1849–1906)
bizottsági tag
(1881–1882. 10. 03.)

32. kép

Mednyánszky Árpád (1848–?)
bizottsági tag
(1882. 10. 03.–1883. 10. 03.)

Mészáros Nándor

bizottsági tag

Kép nélkül

Mészáros Nándor (1837–1889)
bizottsági tag
(1882. 10. 03.–1883. 10. 03.)

33. kép

Grecsák Károly (1854–1924)
bizottsági tag (1883. 10. 03.–1884)

34. kép

Kiss Albert (1838–1908)
bizottsági tag (1883. 10. 03.–1884)

A bizottsági erőfeszítések gyümölcseként állapítható meg a könyvtár Országházon belüli komoly presztízs-növekedésének elérése: 1884 tavaszán a képviselőház új hivatali rendjében már önálló, a többi hivatallal egyenrangú egységként szerepel.⁴⁴

A könyvtári bizottság saját munkáját 1884. május 10-i ülésén így értékelte:⁴⁵

„A bizottság igyekezete úgy ezen ülészak, mint az egész országgyűlési cyclus alatt első sorban oda irányult, hogy a könyvtár részére a törvényhozási munkásságnak tárgyát képező szakokban és kérdésekben az irodalmi segédanyag lehető teljességgel beszereztesse és a tisztelt háznak könnyen hozzáférhetőleg rendelkezésére álljon. Kiváló gondot fordított to-

vábbá a bizottság arra, hogy a könyvtár a hazai és világirodalom remekművei, állandó beccsel bíró termékei tekintetében tervszerűleg kiegészíttessék. E célú megbízatásának tartama alatt nem csekély mérvben sikerült előmozdítania; igyekezete azonban főleg oda irányult, hogy szervezeti intézkedések által, melyeket e tekintetben a jövőre kihatólag tón, az ily irányú fejlesztés lehetőleg biztosíttassék. Megrendelte az összes hazai s a legkitűnőbb külföldi szemléket és folyóiratokat [...] Különös figyelmünk tárgyát képezte a könyvtári szolgálatnak olyatén szervezése, mely a könyvtár czélszerű berendezését, használatának könnyűségét, anyagának áttekinthetőségét fejleszse és lehetőleg a jövőre is biztosítsa.”

A könyvtári bizottság az 1884–1887. évi országgyűlési ciklusban

A vizsgált időszakban az utolsó három éves ciklus első ülészakára a bizottságokat 1884. október 6-án választották meg a honatyák. A könyvtári bizottságot a következő tagok alkották: Kiss Lajos, *Neményi Ambrus*, *Beksics Gusztáv*, *Fenyvessy Ferenc*, *Orbán Balázs*, *Roman Sándor*.⁴⁶ Közülük az utóbbi négy végig a bizottság tagja maradt három éven, azaz három ülészakon át. Neményi Ambrus csak az első ülészakában, 1885. október 3-ig szerepelt a testületben.⁴⁷ Helyére ekkor az előző ciklusból már ismert Rostaházy Kálmán lett bizottsági tag a második és a harmadik ülészakában. Kiss Lajos újraválasztott bizottsági elnök viszont 1885. december 26-i elhunytáig tudta csak betölteni vezető funkcióját. A téli parlamenti szünetet követően két hónap múlva választották be a bizottságba⁴⁸ és az elnöki tisztségbe is az első könyvtári bizottság egykori tagját, Szontagh Pált, aki csak a fennmaradó ülészakára vállalta az elnökséget, mert a harmadik ülészak elején, a megválasztását követően, 1886. szeptember 25-én bizottsági tagságáról is lemondott.⁴⁹ Őt az elnöki poszton, 1886. október 13-án *Zichy Antal* követte.⁵⁰ A ciklus során változás történt a bizottsági jegyző személyében is: a második és harmadik ülészakában, 1885. október 3-tól 1887-ig a tagként tovább ténykedő Beksics Gusztáv helyett, *Pulzsky Károly* (a korábbi bizottsági tag, *Pulzsky Ferenc* másik fia, illetve *Pulzsky Ágost* korábbi jegyző testvéröccse) látta el a fontos jegyzői tisztséget teendőit. Az alábbiakban az 1884–1887. évi ciklusban lehetőséget kapó új tagok lényegesebb adatait ismertetjük.

Zichy Antal (1823–1898) az első két ülészakában elnökként működő Kiss Lajos, illetve Szontagh Pál után a harmadik ülészakában vezette a bizottságot. Jogot végzett a pesti egyetemen. Országgyűlési képviselő 1848–49-ben, 1861-ben, 1865-től 1868-ig, 1872-től 1875-ig, 1884-től 1887-ig. 1891-től haláláig főrendiházi tag. 1866-tól a Kisfaludy Társaság, 1870-től az Akadémia levelező, 1877-től tiszteleti, 1883-tól igazgatósági tagja, 1892-től I. osztályának elnöke. Az Országos Képzőművészeti Társaság választmányának is tagja. Történelmi és szépirodalmi munkássága jelentős.

A történész, jogász, politikus *Beksics Gusztáv* (1846–1906) az első ülészak jegyzője hittudományi tanulmányok után elhagyja a papi pályát, majd újságíróként jogi végzettséget szerez. 1874-ben ügyvédi vizsgát tesz, de már 1869-től ír regényeket,

színműveket, verseket, és francia, olasz, spanyol műfordításai jelennek meg. Több lapnak dolgozott, cikkeit sok (15–20-féle) lap közli. 1884-től 10 évig országgyűlési képviselő. 1894-től 1896-ig a Miniszterelnökségen miniszteri tanácsos. 1896-tól a *Magyar Nemzet*, 1905-től haláláig a *Budapesti Közlöny* szerkesztője. Számos történelmi, politikai és közjogi témájú könyvét kiadták.

Beksics utóadaként a második–harmadik ülészakában *Pulzsky Károly* művészettörténész (1853–1899) a bizottsági jegyző. Kezdeti orvosi, majd művészettörténeti tanulmányok után Lipcsében bölcsészdoktorátust szerez. 20 éves korától részt vesz a magyar tudományos életben. 1873-tól 1881-ig az Iparművészeti Múzeum őre, 1881-től 1884-ig az *Archeológiai Értesítő* szerkesztője. 1883-tól az Akadémia levelező tagja. 1884-től az Országos Képtár igazgatója és 1884-től 1892-ig országgyűlési képviselő. Szakirodalmi munkássága önálló művek, tanulmányok és cikkek terén egyaránt jelentős.

Fenyvessy Ferenc (1855–1903) a jogi diploma megszerzése után Pápa képviselőtestületének és törvényhatósági bizottságának tagja, Veszprém vármegye tiszteletbeli ügyésze. 1874-től 1892-ig a *Pápai Lapok* egyik szerkesztője és tulajdonosa. 1891-ben a *Magyar Ujság* című politikai napilap egyik alapítója és szerkesztője. 1881-től 1898 áprilisáig országgyűlési képviselő, 1898 áprilisától haláláig Veszprém vármegye főispánja. Több könyvet írt, és számos cikket jelent meg köz-, illetve felsőoktatási, valamint művészeti témákban.

Báró Orbán Balázs (1829–1890) író, néprajzkutató egyetemi tanulmányai befejezése előtt külföldre távozott, bejárta a Közel-Keletet, Kis-Ázsiát, a török és a görög vidéket (ezt dokumentálta *Utazás Keleten* című hatkötetes könyvében). 1859-ben hazatér. Az 1860-as években főjegyző, majd a Székelyföld minden települését végigtanulmányozva 1868 és 1873 között kiadja a *Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból* című, szintén hatkötetes fő művét. 1872-től 1890-ig országgyűlési képviselő. 1888-tól az Akadémia levelező tagja. Jó néhány könyvet, szakfolyóiratokban megjelent történelmi tanulmányt és cikket írt ellenzéki lapokba. *Neményi Ambrus* (1852–1904) hírlapíró és politikus külföldi tanulmányok után a budapesti egyetemen jogi doktorátust szerez, majd a *Pester Lloyd* című napilap, 1887-től pedig a *Budapesti Szemle* munkatársa. 1882-től a fővárosi törvényhatósági bizottság tagja, 1884-től haláláig országgyűlési képviselő. Egyidejűleg több gazdasági vállalat vezetőségének tagja

és 1904-ig a Gyáriparosok Országos Szövetségének igazgatója. 1889-től 1901-ig a *Pesti Napló* című napilap főszerkesztője. Történelmi, államjogi könyveket (ezek közül több külföldön jelent meg) és történelmi, politikai, közgazdasági, pénzügyi tanulmányokat írt különböző szakfolyóiratokba.

Az 1869–1887. közötti időszak hatodik, 1884–1887. közötti ciklusában még mindig küzdeni kell az első bizottsági időszakban, 1870-ben megszerzett 450 forintnyi éves pénzügyi költségvetési ellátmány biztosításáért. Beksics Gusztáv bizottsági jegyző-előadó a képviselőház 1884. október 26-i ülésén így érvelt: „*a képviselőház könyvtárát tovább kell fejleszteni azon már is szélesebb alapon, a melyen eddig fejlődött, de a mely jelentékeny pénzerőt igényel [...]*”, mert „*a társadalmi és politikai irodalom termékeinek összegyűjtése egyetlen közkönyvtárnak sem áll annyira hivatásában, mint épen a képviselőház könyvtárának. E szakokban a képviselőház könyvtárának teljesnek kell lennie.*”⁵¹

A ház elfogadta a ciklus első és második ülészakában a bizottság javaslatát, azonban a harmadik ülészakában, 1887. május 16-án a könyvtári bizottság tiltakozott a burkolt költségvetési csökkentés miatt: „*[...] a képviselőház gazdasági bizottsága (amely-*

nek elnöke a képviselőház elnöke volt – J. K.) a külföldi parlamenti irományok szállítási költségeit, ugy nemkülönben a könyvtári címjegyzék második pótfüzetének nyomtatási költségeit [...] az eddigi gyakorlattal ellentétben a könyvtár javadalmának terhére utalványozta, mi által a könyvtár tulajdonképi céljaira fordítandó összeg tetemesen megcsökkent. A könyvtári bizottság, mely a könyvtár érdekeit és a képviselőház tagjainak a könyvtárral szemben való igényeit legjobban ismeri, nem tarthatja helyesnek a gazdasági bizottságnak, a ház és a könyvtári bizottság megkérdése nélkül való oly intézkedését, mely a képviselőház által a könyvtárnak könyvvásárlásra és kötésre megszavazott javadalmát a gyakorlat és a ház határozata ellenére csökkenti”,⁵² ezért „*van szerencsénk kérni a tisztelt házat, méltóztassék [...] elfogadni a könyvtári bizottságnak azon javaslatát, hogy a külföldi parlamenti irományok szállítási költségei és a címjegyzékek nyomtatási költségei jövőben ne a könyvtári javadalom terhére utalványoztassanak.*”⁵³ Öt nap múlva, a képviselőház 1887. május 21-i ülésén a honatyák ezt a javaslatot vita nélkül elfogadták,⁵⁴ tehát a belső csatát a könyvtári bizottság nyerte meg.

A könyvtári bizottság tagjai (1884–1887)

35. kép
Kiss Lajos (1814–1885)
a bizottság elnöke
(1884–1885. 12. 26.)

36. kép
Szontagh Pál (1820–1904)
a bizottság elnöke
(1886. 02. 24.–1886. 09. 23.)

37. kép
Zichy Antal (1823–1898)
a bizottság elnöke
(1886. 10. 13.–1887)

👁 A KÉPVISELŐHÁZ KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁGÁNAK KEZDETI MŰKÖDÉSE (1869–1887) 👁

38. kép
Beksics Gusztáv (1847–1906)
a bizottság jegyzője (1885. 10. 03-ig, utána tag 1887-ig)

39. kép
Pulszky Károly (1853–1899)
a bizottság jegyzője (1885. 10. 03.–1887)

40. kép
Fenyvessy Ferenc (1855–1903)
bizottsági tag (1884–1887)

41. kép
Orbán Balázs (1829–1890)
bizottsági tag (1884–1887)

42. kép
Roman Sándor (1826–1897)
bizottsági tag (1884–1887)

43. kép
Neményi Ambrus (1852–1904)
bizottsági tag (1884–1885. 10. 01.)

44. kép
Rostaházy Kálmán (1836–1915)
bizottsági tag (1885. 10. 01.–1887)

Összegezve az első két évtized könyvtári bizottságának legfontosabb jellemzőit: a bizottsági tagok első, alakuló ülésükön – a többi bizottsághoz hasonlóan – általános többséggel elnököt és jegyzőt választottak, erről a bizottság elnöke köteles volt tájékoztatni a képviselőház elnökét, aki a soron következő képviselőházi ülésen a bizottsági tisztségviselőket hivatalosan is bejelentette. A bizottság feladatait, jogait és kötelességeit ebben az időszakban a házszabályok írták elő. Ennek értelmében folyamatosan ellátta a könyvtár irányító-vezető funkcióját: összeállította és elfogadtatta az intézmény költségvetését, a különböző működési szabályokat, intézte a könyv- és folyóirat-megrendeléseket, utasította a könyvtárkezelőt, 1875-től pedig a könyvtárnokot a feladatok végrehajtására. A teljes könyvtári rendet – a helyviszonyok kialakításától a létszám biztosításáig – meghatározta: minden fontosabb szakmai és gazdasági kérdésben állást foglalt, s az általa előírt szabályok, feladatok végrehajtását ellenőrizte is. A bizottság ülésszakonként köteles volt a Háznak jelentést tenni saját munkájáról, illetve a könyvtár tevékenységéről és használatáról.

A parlament könyvtári bizottságának első két évtizede a nehézségek leküzdésének időszaka volt. Küzdeni kellett a könyvek, illetve a Képviselőházi Könyvtár elhelyezésének biztosításáért, kezelési rendszerének kialakításáért és megerősítéséért, a költségvetési keret szinten tartásáért, a felügyeletet ellátó bizottság állandósításáért, a könyvtárkezelő személy, majd állandó személyzet elfogadásáért, a könyvtárnak a többi országgyűlési hivatallal azonos szintre emeléséért, jelentős nagykönyvtárrá fejlesztéséért és a képviselői közöny ellen is. A harcot – az átmeneti kudarcok ellenére – a tudományos-kulturális életben jártas bizottsági tagok a bizottsági elnökök és jegyzők vezetésével végül is sikeresen vívták meg. A könyvtárt irányító-felügyelő testület összesen nyolc évtizedig állt fenn, a Képviselőházi Könyvtár pedig Országgyűlési Könyvtár néven az egyik legnagyobb országos tudományos szakkönyvtárrá fejlődött, s ebben a kezdeti könyvtári bizottság jelentős érdemeket szerzett.

Jegyzetek és irodalmi hivatkozások

1. Ezt a dátumot a mai vezetés alapításnak fogadta el, így az Országgyűlési Könyvtár 2018 novemberében ünnepelte fennállásának 150. évfordulóját, nem érdektelen tehát e neves kulturális intézményünket megszervező képviselőházi testület göröngyös kezdeti tevékenységének részletesebb bemutatása.

2. Összefoglaló áttekintéssel lásd: JÓNÁS Károly. A képviselőház könyvtári bizottságának működése (1867–1918) == Magyar Könyvszemle, 110. (1994) 4., p. 389–403. ISSN 0025-0171 és JÓNÁS Károly – VEREDY Katalin. Az Országgyűlési Könyvtár története 1870–1995. Budapest: Magyar Országgyűlés, 1995. 492 p. című kötet erre vonatkozó fejezetét (30–61. p.)
3. CV. országos ülés, 1867. március 18-dikén == Képviselőházi Napló, 1865–1869. 3. köt. p. 335.
4. Lásd uo.
5. 15. országos ülés 1869. május 24-én == Képviselőházi Napló, 1869–1872. 1. köt. p. 158.
6. Határozat a a képviselőház ügyeinek kezelésére szükséges hivatalok rendezése iránt == Képviselőházi Irományok, 1869–1872. 1. köt. 27. sz., p. 68–69.
7. A házbéliek így nevezték a kívülről érkező olvasókat.
8. 16. országos ülés 1869. május 25-én == Képviselőházi Napló, 1869–1872. 1. köt. p. 193.
9. 92. országos ülés 1869. december 21-dikén == Képviselőházi Napló, 1869–1872. 4. köt. p.165.
10. Uo.
11. 244. országos ülés 1870. november 30-kán == Képviselőházi napló, 1869–1872. 11. köt. p. 200.
12. 121. országos ülés 1870. február 15-dikén == Képviselőházi napló, 1869–1872. 5. köt. p. 349.
13. Lásd uo.
14. 153. országos ülés 1870. március 26-án == Képviselőházi napló, 1869–1872. 7. köt. p. 194.
15. Jelentése a képviselőház könyvtári bizottságának az első könyvbeszerzés és a leendő könyvtár ideiglenes elhelyezése tárgyában. == Képviselőházi Irományok, 1869–1872. 4. köt. 377. sz., p. 75–85.
16. A pontos darabszám – a következtelen és elnagyolt címlírások miatt – nem állapítható meg.
17. 220. országos ülés 1870. július 27-ikén == Képviselőházi napló, 1869–1872. 10. köt. p. 323.
18. Természetesen a világirodalomba (ez alatt itt szakirodalomra kell gondolni) a magyart is beleértette.
19. 235. országos ülés 1870. október 27-ikén == Képviselőházi napló, 1869–1872. 11. köt. p. 74.
20. Jelentése a gazdasági bizottságnak, f. é. október hó 31-én tartott üléséből. == Képviselőházi Irományok, 1869–1872. 7.

👁 A KÉPVISELŐHÁZ KÖNYVTÁRI BIZOTTSÁGÁNAK KEZDETI MŰKÖDÉSE (1869–1887) 👁

- köt. 655. sz., p. 32.
21. 458. országos ülés 1872. márczius 11-én == Képviselőházi napló, 1869–1872. 22. köt. p. 278–280.
  22. Jelentése a könyvtári bizottságnak, a Ghyczy féle könyvtár átvétele és elhelyezése tárgyában. == Képviselőházi Irományok, 1869–1872. 15. köt. 1434. sz., p. 331–332.
  23. Részletesen lásd: JÓNÁS Károly. Az Országgyűlési Könyvtár névváltozásai. == Könyvtáros, 35. (1985) 9., p. 555–556.
  24. 9. országos ülés 1872. szeptember 13-án == Képviselőházi napló, 1872–1875. 1. köt. p. 41.
  25. 10. országos ülés 1872. szeptember 14-én == Képviselőházi napló, 1872–1875. 1. köt. p. 43.
  26. A képviselőház könyvtári bizottságának jelentése a képviselőház könyvtárának felállításáról és kezelése tárgyában == Képviselőházi Irományok, 1872–1875. 9. köt. 492. sz., p. 34.
  27. Részletesen lásd: JÓNÁS Károly. A magyar képviselőház első könyvtárjai. == Könyvtári Figyelő, Ú.f. 28. = 64. (2018) 3. sz., p. 421.
  28. A képviselőház házszabályai. Budapest:[s. n.], 1875. p. 39.
  29. Uo. 78. p.
  30. Lásd a 27. sz. jegyzetet.
  31. 9. országos ülés 1875. szeptember 8-án == Képviselőházi napló, 1875–1878. 1. köt. p. 40.
  32. Az állandó bizottságoknál az éves ülészek elején újraszabták a bizottsági tagokat.
  33. A képviselőház könyvtári bizottságának jelentése, a képviselőház könyvtárának költségvetése tárgyában, az 1875-8. országgyűlés első ülészakára. == Képviselőházi Irományok, 1875–1878. 1. köt. 6. sz., p. 19.
  34. Jelentése, a könyvtári bizottságnak, a képviselőház könyvtárában levő könyvek használati módját illetően. == Képviselőházi Irományok, 1875–1878. 1. köt. 14. sz., p. 38–40.
  35. 8. országos ülés 1878. évi október hó 30-án == Képviselőházi napló, 1878–1881. 1. köt. p. 52.
  36. 13. országos ülés 1878. évi november hó 9-én == Képviselőházi napló, 1878–1881. 1. köt. p. 134.
  37. 149. országos ülés 1879. évi október hó 8-án == Képviselőházi napló, 1878–1881. 7. köt. p. 211–212.
  38. A képviselőház könyvtári bizottságának jelentése, a képviselőház könyvtárának költségvetése tárgyában, az 1878-80. országgyűlés első ülészakára. == Képviselőházi Irományok, 1878–1881. 1. köt. 21. sz., p. 95–96.
  39. 7. országos ülés 1881. évi október hó 6-án == Képviselőházi napló, 1881–1884. 1. köt. p. 30.
  40. 122. országos ülés 1882. évi október hó 5-én == Képviselőházi napló, 1881–1884. 7. köt. p. 4.
  41. 125. országos ülés 1882. évi október hó 11-én == Képviselőházi napló, 1881–1884. 7. köt. p. 23.
  42. 256. országos ülés 1883. évi október hó 3-án == Képviselőházi napló, 1881–1884. 13. köt. p. 15.
  43. Lásd a Főrendiházi Évkönyv, 1900, 1902 és 1907-es kötetének rávonatköző adatait.
  44. A gazdasági bizottság jelentése, a képviselőház hivatalai és szolgazemélyzetének szervezéséről, ugyanezek fizetése, illetőleg bére, nyugdíjaztatása s egyéb illetményeiről. == Képviselőházi Irományok, 1881–1884. 22. köt. 877. sz., p. 42–43.
  45. A képviselőház könyvtári bizottságának jelentése, a képviselőház könyvtárának az 1881/84-iki országgyűlés harmadik ülészeke alatt történt gyarapodásáról és számadásairól. == Képviselőházi Irományok, 1881–1884. 22. köt. 878. sz., p. 48.
  46. 7. országos ülés 1884. évi október hó 7-én == Képviselőházi napló, 1884–1887. 1. köt. p. 24.
  47. 133. országos ülés 1885. évi október hó 3-án == Képviselőházi napló, 1884–1887. 7. köt. p. 24.
  48. 191. országos ülés 1886. évi február hó 24-án == Képviselőházi napló, 1884–1887. 9. köt. p. 268.
  49. 269. országos ülés 1886. évi szeptember hó 25-én == Képviselőházi napló, 1884–1887. 13. köt. p. 20.
  50. 280. országos ülés 1886. évi október hó 14-én == Képviselőházi napló, 1884–1887. 13. köt. p. 258.
  51. 24. országos ülés 1884. évi november hó 26-án == Képviselőházi napló, 1884–1887. 1. köt. p. 292.
  52. A képviselőház könyvtári bizottságának jelentése, a képviselőház könyvtárának az 1884-87-iki országgyűlés harmadik ülészeke alatt történt gyarapodásáról és számadásairól. == Képviselőházi Irományok, 1884–1887. 24. köt. 759. sz., p. 212.
  53. Uo. 213. p.
  54. 371. országos ülés 1887. évi május hó 21-én == Képviselőházi napló, 1884–1887. 16. köt. p. 463.

Az arcképek forrása

1. Vasárnapi Ujság, 1878. 08. 25. 533. p.
2. Vasárnapi Ujság, 1880. 03. 14. 161. p.

👁 JÓNÁS KÁROLY 👁

3. Országgyűlési emlékkönyv, 247. p.
4. Vasárnapi Ujság, 1874. 08. 16. 513. p.
5. Sarkady István: Hajnal. Arcképalbum, 1873.
6. Vasárnapi Ujság, 1868. 01. 26. 37. p.
7. Képviselőházi Irományok, 1869–1872. 4. köt. 377. sz., p. 75–85.
8. Vasárnapi Ujság, 1870. 05. 15. 241. p.
9. Vasárnapi Ujság, 1878. 08. 25. 533. p.
10. Vasárnapi Ujság, 1878. 12. 22. 805. p.
11. Vasárnapi Ujság, 1880. 03. 14. 161. p.
12. Országgyűlési emlékkönyv, 247. p.
13. Vasárnapi Ujság, 1901. 09. 22. 613. p.
14. Vasárnapi Ujság, 1881. 02. 06. 81.p.
15. Vasárnapi Ujság, 1878. 12. 22. 805. p.
16. Vasárnapi Ujság, 1901. 09. 22. 613. p.
17. Vasárnapi Ujság, 1892. 03. 06. 173. p.
18. Vasárnapi Ujság, 1889. 04. 14. 233. p.
19. Vasárnapi Ujság, 1880. 09. 26. 637. p.
20. Vasárnapi Ujság, 1889. 12. 01. 777. p.
21. Westungarischer Weinbergsbote, 1904. 13. sz. 1. p.
22. Magyarország és a Nagyvilág, 1881. 02. 13. 1. p.
23. Familia, 1893. 5. sz. 49. p.
24. Vasárnapi Ujság, 1878. 12. 22. 805. p.
25. Vasárnapi Ujság, 1883. 04. 15. 236. p.
26. Borsos József: Képviselői arcképgyűjtemény 1865–1867.
27. Vasárnapi Ujság, 1911. 01. 29. 84. p.
28. Familia, 1893. 5. sz. 49. p.
29. Szabadelvű Naptár, 1885. 253. p. (OSZK DKA)
30. Westungarischer Weinbergsbote, 1904. 13. sz. 1. p. (OSZK DKA)
31. Vasárnapi Ujság, 1895. 01. 27. 49. p.
32. Ellinger Ede korabeli fotója
33. Vasárnapi Ujság, 1889. 03. 31. 204. p.
34. Vasárnapi Ujság, 1891. 07. 19. 468. p.
35. Borsos József: Képviselői arcképgyűjtemény 1865–1867.
36. Vasárnapi Ujság, 1868. 01. 26. 37. p.
37. Vasárnapi Ujság, 1897. 06. 06. 364.p.
38. Vasárnapi Ujság, 1902. 03. 23. 180. p.
39. Vasárnapi Ujság, 1899. 07. 23. 503. p.
40. Vasárnapi Ujság, 1889. 03. 24. 188. p.
41. Vasárnapi Ujság, 1890. 04. 27. 265. p.
42. Familia, 1893. 5. sz. 49. p.
43. Vasárnapi Ujság, 1902. 03. 23. 181. p.
44. Szabadelvűpárti Naptár, 1885. 253. p. (OSZK DKA)

Beérkezett: 2020. január 29.

OSZK „Földabrosz”

„Földabrosz” néven új digitális tartalomszolgáltatást indított az Országos Széchényi Könyvtár
<https://foldabrosz.oszk.hu/>

Célunk sokrétű gyűjteményünk közkinccsé tétele a lehető legszélesebb körben, kiemelt figyelemmel a középiskolai és a felsőfokú oktatásban részt vevők, valamint a kutatók igényeire. Folyamatosan bővülő adatbázisunk jelenleg csaknem ezer, 1850 előtt nyomtatott hazai és külföldi térképet tartalmaz, amelynek jelentős része a 18. században készült, de több 17. századi kiadás is gazdagítja a könyvtárunk alapítójától, gróf Széchényi Ferencről (1754–1820) származó gyűjteményt. A Földabrosz szolgáltatást folyamatosan bővítjük Térkép-, Plakát- és Kisnyomtatványtárunk változatos gyűjteményének további részeivel, azonos nevű térképtörténeti blogunk pedig megújul, s a későbbiekben az oldal szerves részét alkotja majd.

*Forrás: <http://www.oszk.hu/hirek/foldabrosz-hirek>,
<https://foldabrosz.oszk.hu/>
2020. augusztus 28.*